

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 8^{ΗΣ} ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1945

ΠΡΟΕΔΡΙΑ Γ. ΜΠΑΛΗ

ΠΡΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ

ΕΚΛΟΓΑΙ ΑΡΧΩΝ

Ὁ κ. **Ἰωάννης Καλιτσουνάκης** ἐξελέγη ἀντιπρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν διὰ τὸ ἔτος 1946.

Ὅμοίως ἐξελέγησαν:

Ὁ κ. **Ἰ. Πολίτης** ἀντιπρόεδρος τῆς τάξεως τῶν Θετικῶν Ἐπιστημῶν διὰ τὸ ἔτος 1946, ὁ κ. **Ν. Βέης** τῆς τάξεως τῶν Γραμμάτων καὶ Καλῶν Τεχνῶν, καὶ ὁ κ. **Δ. Μπαλάνος** τῆς τάξεως τῶν Ἡθικῶν καὶ Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν.

ΘΑΝΑΤΟΣ ΑΝΤΕΠΙΣΤΕΛΛΟΝΤΟΣ ΜΕΛΟΥΣ

Ὁ Πρόεδρος ἀνακοινεῖ τὸν θάνατον τοῦ ἀντεπιστέλλοντος μέλους τῆς Ἀκαδημίας **William Miller** ἐξαιρέτου ἐπιστήμονος, εἰδικῶς ἀσχοληθέντος διὰ τῶν δημοσιευμάτων του, περὶ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος καὶ ἰδίᾳ διὰ τοῦ περισπούδαστου συγγράμματός του, *Ἱστορία τῆς Φραγκοκρατίας ἐν Ἑλλάδι*.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΙΣ ΒΙΒΛΙΩΝ

Ὁ κ. **Δ. Λαμπαδάριος**, παρουσίασε τὸ βιβλίον τοῦ κ. Κ. Μπίρη: Τοπωνυμικὰ Ἀθηνῶν καὶ σχέδιον ἀνασυγκροτήσεως τῆς Πρωτευούσης.

Ὁ κ. **Ν. Βέης**, κατέθεσε τὸ ἔργον τοῦ κ. Π. Πρεβελάκη: Παντέρμη Κορήτη, εἰπὼν τὰ ἑξῆς:

Μεγάλη εἶναι κύριοι συνάδελφοι, μεγάλη εἶναι ἡ συγκίνησίς μου ἐν ᾧ παρουσιάζω ἐνώπιον ὑμῶν τὸ λαμπρὸν τοῦτο βιβλίον, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀφιερωμένον «στοὺς νεκροὺς ἥρωες καὶ μάρτυρες τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀγῶνα 1940-1944».

«Παντέρμη Κρήτη» λέγει ὁ τίτλος τοῦ βιβλίου καὶ ὁ συγγραφεὺς αὐτοῦ εἶναι ὁ καθηγητὴς τῆς Σχολῆς Καλῶν Τεχνῶν κ. Παντελῆς Πρεβελάκης. Μία Κρητικὴ παροιμία λέγει:

Χανιώτες γιὰ τὰ ἄρματα

Ρεθυμνιώτες γιὰ τὰ γράμματα

Πράγματι οἱ περισσότεροι, θὰ ἔλεγον καὶ οἱ καλύτεροι, κρητικοὶ λόγιοι εἶναι ἐκ τῆς ἐπαρχίας Ρεθύμνης. Ρεθυμνιώτης εἶναι καὶ ὁ φίλος συναδέλφος κ. Παντελῆς Πρεβελάκης γνωστὸς ἐκ πολλῶν καὶ καλῶν δημοσιευμάτων, ἐξ ὧν μνημονευτέα καὶ ἐνταῦθα:

«Δομήνικος Θεοτοκόπουλος» (1930), «Δοκίμιο γενικῆς εἰσαγωγῆς στὴν ἱστορία τῆς τέχνης» (1934), «Τὸ χρονικὸ μιᾶς πολιτείας» (α΄ ἔκδ. 1938, β΄ ἔκδ. (1942), «Ὁ Γκρέκο στὴ Ρώμη» (1941) «Δομήνικος Θεοτοκόπουλος. Τὰ βιογραφικὰ» (1942), «Στρατιῶτες ποίημα» (1928), «Ἡ γυμνὴ ποίηση. Ποιήματα» (1939), «Ὁ θάνατος τοῦ Μεδίκου, μυθιστορία», «Ἡ Ζωὴ εἶναι ὄνειρο τοῦ Καλτερόν. Μετάφραση ἀπὸ τὰ Ἰσπανικὰ μὲ εἰσαγωγή στὸ ἰσπανικὸ κλασικὸ θέατρο» (1939), «Ἡ πρὸ γυμνὴ ποίηση. Ποιήματα».

Ἡ «Παντέρμη Κρήτη» εἶναι τὸ χρονικὸν ἑνὸς τῶν πολλῶν καὶ σκληρῶν ἀγῶνων τῆς μεγαλονήσου διὰ τὴν ἐλευθερίαν της καὶ τὴν ἔνωσιν μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος, εἶναι ἡ ἀναπαράστασις τῆς μεγάλης ἐποποιΐας, ἡ ὁποία διήρκεσε τρία ὀλόκληρα ἔτη (1866 - 1869). Κατὰ τὰ τρία ταῦτα ἔτη δὲν ἠγωνίσθησαν μόνον τὰ ἡρωϊκὰ τέκνα τῆς Κρήτης ἠγωνίσθησαν τότε ἐπὶ Κρητικοῦ ἐδάφους Ἕλληνες ἐξ ὅλων σχεδὸν τῶν τμημάτων τῆς Ἑλληνικῆς πατρίδος, μάλιστα Μανιάται ὑπὸ τὸν Πετροπουλάκη, Ἀρκαῶδες ὑπὸ διαφόρους ἀρχηγούς, Ἡλεῖοι καὶ Αἰτωλοακαρνανῆες. Ὑπενθυμίζω τὸ ὠραῖον διήγημα τοῦ Κωστῆ Παλαμᾶ «Τὸ μῆνυμα»¹. σχετίζεται τὸ διήγημα τοῦτο πρὸς ἐπεισόδια, τὰ ὁποῖα συνέβησαν, ὅτε ἔφθασε στὸ Μεσολόγγι ἡ εἰδησις ὅτι ὁ ὑπολοχαγὸς Ἰωάννης Παλαμᾶς, ὁ ἀδελφὸς τοῦ πατρὸς τοῦ ποιητοῦ ἔπεσεν ἡρωϊκῶς καὶ «παρατόλμως» μαχόμενος, τῇ 16 Ἰανουαρίου 1867 κατὰ τὴν μάχην τοῦ Ἀστερακιοῦ².

Ἡ «Παντέρμη Κρήτη» εἶναι ἔργον, τὸ ὁποῖον δύναται νὰ διεκδικήσῃ καὶ ἡ λογοτεχνία καὶ ἡ ἱστορία. Ἄλλ' ὁ ἀντικειμενικὸς κριτὴς, προκειμένου περὶ τοῦ ἔργου τούτου, θὰ δώσῃ ἀναμφιβόλως τὰ πρῶτα εἰς τὴν λογοτεχνίαν. Ὁ κ. Π.

¹ Πρβλ. Κ. ΣΚΟΚΟΥ, *Ἡμερολόγιον* διὰ τὸ ἔτος 1896, σελ. 74 κέξ., ὅπου διὰ πρῶτην φορὰν ἐδημοσιεύθη τὸ διήγημα τοῦτο εἰς τὴν καθαρεύουσαν μετεπλάσθη, βραδύτερον εἰς τὴν δημοτικὴν καὶ συμπεριελήφθη εἰς τὸν τόμον τῶν διηγημάτων τοῦ Κωστῆ Παλαμᾶ.

² Πρβλ. Α. ΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ, Λόγον εἰς Βασίλειον καὶ Παλαμᾶν, καὶ ἐσχάτως ΦΑΝΗΝ ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΝ ἐν τῇ *Νέα Ἑστία*, τόμ. ΛΔ'. τεύχος 397 (Χριστούγεννα 1943), σελ. 131.

Πρεβελάκης, γράφων τὴν «Παντέρμην Κρήτην» δὲν ἀνέλαβε κυρίως τὸ ἔργον τοῦ ἱστοριοδίφου, ἀλλὰ τοῦ σμιλευτοῦ μιᾶς μακρᾶς ἡρωϊκῆς ἀφηγήσεως. Ἐν τούτοις γνωρίζει ὁ συγγραφεὺς νὰ μεταχειρίζεται καταλλήλως τὰς ἱστορικὰς πηγὰς καὶ τὰ βοηθήματα, χωρὶς νὰ παραβλέπη καὶ τοὺς σχετικὸς πρὸς τὸ θέμα του λαϊκοὺς θρύλους. Ἰδιαίτερος ἀριστοτεχνικαὶ εἶναι αἱ σελίδες τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ἔργου ἐκεῖναι, ὅπου ἐμψυχοῦται τὸ δρᾶμα τοῦ Ἀρκαδίου, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ ἄξιον παρᾶλληλον πρὸς τὸ ὀλοκαύτωμα τοῦ Μεσολογγίου. Καὶ εἰς τὸ Ἀρκαδί τῷ 1866 δὲν ἠγωνίσθησαν καὶ δὲν ἔπεσαν διὰ τὴν πατρίδα μόνον οἱ Κρητικοί, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι παντοδαποὶ Ἕλληνες. Ἡμεῖς οἱ Ἀρκαῶδες δικαίως καυχώμεθα ὅτι ὁ περίφημος φρούραρχος τῆς μονῆς τοῦ Ἀρκαδίου, ὁ ἀξιωματικὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ Ἰωάννης Δημακόπουλος (1833 - 1866) ἦτο τέκνον τῆς Ἀρκαδικῆς Τριπόλεως.

Ἡ συμμετοχὴ ὀλοκλήρου τῆς διεσπαρμένης φυλῆς ἡμῶν εἰς τὸν τριετῆ Κρητικὸν ἀγῶνα τοῦ 1866 - 1869 περιγράφεται ἀριστοτεχνικῶς ὑπὸ τοῦ συναδέλφου Παντελῆ Πρεβελάκη. Οἱ Ἕλληνες τοῦ Ταϊγανίου ἀπέστειλαν εἰς τοὺς ἀγωνιζομένους Κρητικοὺς πολυτελῆ κυανόλευκον σημαίαν, τὴν ὁποίαν εἶχον κεντήσει αἱ θυγατέρες αὐτῶν, καὶ ὥρισαν ἔπαθλον πεντακοσίων ρουβλίων δι' ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἠθέλε πῆξει τὴν σημαίαν αὐτὴν ἐπὶ τῶν ἐπάλλξεων τοῦ Μεγάλου Κάστρου (= τοῦ Ἡρακλείου). Οἱ Ἕλληνες τοῦ Λιβερποὺλ ὄχι μόνον ὑπεστήριξαν τὴν Κρητικὴν προσπάθειαν δι' ὅπλων καὶ πολεμοφοδίων, ἀλλ' ἀπεφάσισαν ν' ἀγοράσωσι πυρόσκαφον μὲ τροχοὺς, ὅπως δι' αὐτοῦ ἐφοδιάζεται ἡ ἀποκεκλεισμένη μεγαλόνησος. Οἱ μοναχοὶ τοῦ Θεοβαδίστου ὄρους Σινᾶ, κατὰ μέγα μέρος Κρητικοί, διέθεσαν τότε «δέκα πονγγιὰ ναπολεόνια» ὑπὲρ τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ κινήματος τῆς πατρίδος αὐτῶν. Ὅπου γῆ καὶ θάλασσα ἐκεῖ καὶ Ἕλληνες καὶ Φιλέλληνες ἀρωγοὶ τῆς τριετοῦς Κρητικῆς ἐπαναστάσεως. Καὶ πολλοὶ κρυπτοχριστιανοὶ Κρητικοὶ ἔρχονται λάθρα ἀρωγοὶ τῶν ὁμαίμων ἐπαναστατῶν («τὸ αἷμα νερὸ δὲ γίνεται»).

Ἐπιτυχῶς χαρακτηρίζονται οἱ μεγάλοι ἐντόπιοι ἀγωνισταὶ τοῦ τότε Κρητικοῦ κινήματος: ὁ Μιχάλης Κόρακας, ὁ Χατζημιχάλης Γιάνναρης ἀπὸ τοὺς Λάκκους, ὁ Κωσταντῆς Κριγιάρης ὁ Σελινιώτης καὶ ἄλλοι. Θὰ ἐπεθύμουν ὅμως αἱ σελίδες τοῦ βιβλίου τούτου νὰ εἶναι ἀφιερωμένοι εἰς περίφημον παλαίμαχον Κρητικόν, ὁ ὁποῖος διὰ πρώτην φορὰν τῷ 1866 ἔλαβε τὰ ὅπλα κατὰ τῶν τυράννων, ἦτο δὲ τότε 18 ἐτῶν καὶ σχεδὸν παντελῶς ἀγράμματος. Ὁ ἀγράμματος οὗτος κρητικὸς προῶριστο νὰ γίνῃ ἐπιστήμων διεθνοῦς φήμης καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος ἀστὴρ πρώτου μεγέθους, εἶναι ὁ Γεώργιος Χατζιδάκις, ὁ διδάσκαλος τοῦ γένους καὶ τοῦ κόσμου καὶ τῆς Ἀκαδημίας ἡμῶν τὸ καύχημα. Μετέσχε δ' ἐνόπλιος καὶ τῶν κρητικῶν ἐπαναστάσεων τοῦ 1878, τοῦ 1889 καὶ τοῦ 1896 ὁ Γεώργιος Χατζιδάκις, ὁ ὁποῖος ὑπὸ τῶν συναγωνιστῶν του ἐκαλεῖτο συνήθως *καπετὰν Γιωργάκης*. Εἰς τὰς χρο-

σᾶς δὲ σελίδας τοῦ Ἐθνικοῦ ἡμῶν Πανεπιστημίου ἀνήκει συγκινητικὸν γεγονός: Ἀρχομένης τῆς Κρητικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1896 ὁ Γεώργιος Χατζιδάκις ἐνεφανίσθη ἔνδακρος εἰς τὴν Πανεπιστημιακὴν αἴθουσαν τῶν παραδόσεών του ὅχι διὰ τὴν διδασκίαν πλέον γλωσσολογίαν, ἀλλ' ὅπως ἀποχαιρετήσῃ τοὺς μαθητάς του « ὡς σήμερον — εἶπε — μετὰ τὴν ἰδιόζουσαν κρητικὴν προφορὰν του — ἤμην διδάσκαλος, τώρα πηγαίνω νὰ πολεμήσω καὶ ἐγὼ γιὰ τὸ νησί μου, ὦρες καλές ».

Καὶ τὸ παράδειγμα τοῦ ἀγωνιστοῦ Καθηγητοῦ Γ. Χατζιδάκι ὑπῆρξεν ἔναυσμα καὶ διὰ τοὺς μεταγενεστέρους μαθητάς καὶ συναδέλφους του καὶ ὄντως κληρονομία, ἐθνικὴ καὶ ἱερὰ. Ἐκ τοῦ καλάμου τοῦ συναδέλφου κ. Πρεβελάκη ἀναμένομεν καὶ ἄλλα λογοτεχνικὰ καὶ ἱστορικὰ ἔργα περὶ τῶν ἐπαναστάσεων τῆς Κρήτης καὶ τῆς συμβολῆς τῶν Κρητικῶν εἰς τοὺς ἐθνικοὺς ἀγῶνας τῆς Φυλῆς. Ἐνθυμοῦμαι πάντοτε τοὺς λόγους τοῦ παλαιμάχου Ἰωάννου Σφακιανάκη, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε καὶ πρόεδρος τῆς Κρητικῆς Ἐπαναστατικῆς Συνελεύσεως τοῦ 1897. Ὁ Βλάσιος Γαβριηλίδης τῆς Ἀκροπόλεως παρεκάλεσε τότε τὸν Ἰωάννην Κοντυλάκη νὰ λάβῃ συνέντευξιν μετὰ τὸν Ἰωάννην Σφακιανάκην. Καὶ ἡ συνέντευξις ἦτο λίαν λακωνικὴ. « Γράψε στοὺς Ἀθηναίους — εἶπεν ὁ προμνημονευθεὶς Πρόεδρος τῆς Κρητικῆς Ἐπαναστατικῆς Κυβερνήσεως — νὰ δώσῃ ὁ Θεὸς νὰ ἐλευθερωθῇ ἡ Κρήτη καὶ νὰ ἰδῆς τί θὰ κάμῃ ἡ Κρήτη γιὰ ὅλον τὸν Ἑλληνισμό ». Καὶ πραγματικῶς ἄς ἐνθυμηθῶμεν τὸν Μακεδονικὸν Ἀγῶνα, τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους, τὸν Παγκόσμιον Πόλεμον τοῦ 1914-1918, τὴν Μικρασιατικὴν Ἐκστρατείαν, τὸ μέτωπον τοῦ Ἐβρου, τοὺς Παγκοσμίους ἀγῶνας κατὰ τοῦ φασισμοῦ τῶν ἐτῶν 1939-1945 καὶ μάλιστα τὴν ἐποποιίαν τῆς μυριοποθήτου Βορείου Ἠπείρου. Παντοῦ καὶ πάντοτε οἱ Κρητικοὶ πρῶτοι καὶ καλύτεροι. Καὶ ἀπτοίς ταπεινὸς καὶ ἀδύνατος συναγωνιστὴς τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ Ἀγῶνος εἶχε τὴν τιμὴν καὶ τὴν χαρὰν ἀπὸ τὴν πόλιν τῶν Ἐλευθέρων Πολιορκημένων μέχρι Ἀργυροκάστρου, τῷ 1940, νὰ συμβαδίσῃ μετὰ Κρητικῶν πολεμιστῶν. Καὶ ὁ ἴδιος ταπεινὸς καὶ ἀδύνατος συναγωνιστὴς τῆς Βορείου Ἠπείρου « θεωρεῖ ξεχωριστὴ χαρὰν καὶ καμάρι τῶν γηραιῶν του » ὅτι στὰ 1941 εὐρέθηκε ἀνάμεσα στοὺς Κρητικούς, ὅταν τὰ παιδιὰ τοῦ Ψηλορείθου πολεμοῦσαν νύκτα καὶ ἡμέρα στὸ μέτωπον τῆς Χιμάρας, τῆς Παντέρης, ἀλλὰ πάντοτε Ἑλληνικῆς Χιμάρας.

Ὁ κ. Γ. Κυριακὸς παρουσίασε τὸ βιβλίον τοῦ κ. Β. Κριμπᾶ: Ἑλληνικὴ ἀμπελογραφία, τόμ. Β'.